

**ПРОГРАМА
ІСПИТУ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ СУДДІВ ТА КАНДИДАТІВ
НА ПОСАДУ СУДДІ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ**

I. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Конституція України – Основний Закон держави

Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України. Правова охорона Конституції України. Основні засади конституційного ладу України. Верховенство права. Конституційно-правова відповідальність.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні

Конституційні права та конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні. Принцип пропорційності та допустимі обмеження конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Поняття та принципи громадянства України. Порядок набуття та припинення громадянства України. Конституційно-правовий статус іноземців, осіб без громадянства, біженців, закордонних українців та іммігрантів.

Основи безпосередньої демократії (прямого народовладдя)

Виборче право і виборча система України. Вибори народних депутатів України. Вибори Президента України. Місцеві вибори. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності в ході виборчого процесу і результатів виборів. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.

Поняття та види референдумів. Принципи проведення референдумів. Порядок призначення всеукраїнського та місцевих референдумів. Правові наслідки всеукраїнського референдуму. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються процесу референдуму. Відповідальність за порушення законодавства про референдум.

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади

Конституційні основи порядку формування та припинення діяльності Верховної Ради України. Функції парламенту України. Статус та повноваження народного депутата України. Гарантії депутатської діяльності. Організаційно-правові форми діяльності Верховної Ради України. Конституційні основи законодавчого процесу та інших парламентських процедур.

Статус Глави держави. Функції та повноваження Президента України. Президент України як гарант державного суверенітету та територіальної цілісності України. Припинення повноважень Президента України.

Система органів виконавчої влади в Україні. Порядок утворення, склад та припинення діяльності Кабінету Міністрів України. Функції та повноваження Кабінету Міністрів України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації.

Конституційні засади правосуддя в Україні

Юрисдикція судів. Участь народу у здійсненні правосуддя. Конституційні принципи правосуддя. Система судоустрою України. Конституційний статус Верховного Суду. Статус суддів за Конституцією України. Призначення на посаду судді. Основні засади судочинства. Конституційні принципи суддівського самоврядування та врядування. Вища рада правосуддя. Прокуратура та професійна правничка допомога. Закон України “Про судоустрій і статус суддів”.

Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 2 червня 2016 року № 1401-VIII.

Конституційна юстиція в Україні

Судова влада та судовий конституційний контроль в Україні. Конституційний Суд України як орган конституційного правосуддя. Порядок формування і діяльність Конституційного Суду України. Компетенція (юрисдикція) Конституційного Суду України. Стадії конституційного провадження. Інститут конституційної скарги. Акти

Конституційного Суду України та загальна обов'язковість їх виконання на території України.

Місцеве самоврядування в Україні

Поняття і система місцевого самоврядування в Україні та її принципи. Організаційно-правова, матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування (порядок утворення, структура, компетенція, форми діяльності). Депутат місцевої ради. Сільський, селищний та міський голова. Конституційні гарантії місцевого самоврядування. Форми безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення.

II. АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Законодавство у сфері запобігання корупції. Суб'єкти, на яких поширюється дія Закону України “Про запобігання корупції”.

Національне агентство з питань запобігання корупції. Інші спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції. Участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції.

Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб.

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Інформація, що зазначається в декларації. Контроль та перевірка декларацій.

Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації.

III. КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ТА РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Загальна характеристика

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 1950). Сфера дії Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Додаткові протоколи до Конвенції, їх зміст та наслідки прийняття. Обов'язки держав, що впливають з Конвенції. Позитивні та негативні зобов'язання держави-сторони Конвенції.

Право на справедливий суд (пункт 1 статті 6). Доступ до суду. Незалежність і безсторонність суду, встановленого законом. Об'єктивний та суб'єктивний критерії безсторонності. Справедливий розгляд справи. Змагальність сторін у процесі. Вмотивованість рішень національного суду. Порядок і фактична можливість оскарження судового рішення. Додержання вимоги публічності розгляду. Критерії “розумного строку”. Складність справи. Поведінка заявників і компетентних органів. Важливість справи для конкретної особи. справи, що підлягають якнайшвидшому розгляду. Нерозглянуті справи. Зобов'язання держави організувати належне відправлення правосуддя. “Явна помилка” національного суду у контексті пункту 1 статті 6 Конвенції. Сумісність з практикою Європейського суду з прав людини способу тлумачення та застосування національного законодавства.

Виправданість втручання у права, гарантовані статтями 8-11 Конвенції. Вимоги до “закону”. Якість закону. Чіткість та передбачуваність законодавства. Відсутність в законодавстві необхідних гарантій від свавілля як незаконність втручання. Легітимна мета. Необхідність в демократичному суспільстві. Дотримання принципу пропорційності.

Право на ефективний засіб правового захисту (стаття 13). Доступність засобу юридичного захисту. Ефективність засобу правового захисту. Право на відшкодування за порушене право.

Заборона дискримінації (стаття 14). Загальні принципи застосування статті 14, сфера її дії. Автономність гарантії. Дискримінаційне поводження, його види. Протокол № 12 до Конвенції, його положення та сфера дії.

Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації (стаття 15). Надзвичайні ситуації. Воєнний стан.

Європейський суд з прав людини і його рішення

Юрисдикція та завдання Європейського суду з прав людини. Статті 19 та 32 Конвенції.

Суб'єкти звернення до Європейського суду з прав людини. Умови прийнятності заяви. Неприйнятність заяви. Статті 33-35 Конвенції. Види рішень Європейського суду з прав людини. Юридичні наслідки винесеного Європейським судом рішення. Виконання рішення. Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”. Обов'язкова сила рішень Європейського суду з прав людини та їх виконання.

IV. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Загальні положення цивільного права

Майнові відносини, які регулюються цивільним правом. Особисті немайнові відносини, які регулюються цивільним правом.

Поняття цивільного законодавства. Загальні засади цивільного законодавства. Система цивільного законодавства.

Роль звичаїв у регулюванні цивільних правовідносин. Юридичне значення судової практики і судового прецеденту в правовому регулюванні цивільних відносин.

Дія цивільного законодавства в часі, просторі та за колом осіб. Зворотня сила цивільного закону. Застосування нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Тлумачення цивільно-правових норм. Інститут аналогії в цивільному праві. Аналогія закону. Аналогія права.

Здійснення суб'єктивних цивільних прав та його межі. Зловживання правом. Виконання цивільних обов'язків. Забезпечення виконання цивільних обов'язків.

Поняття і зміст суб'єктивного права на захист. Способи захисту цивільних прав.

Суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття цивільної правосуб'єктності.

Особливості правового статусу фізичної особи. Поняття правоздатності фізичних осіб. Поняття та види дієздатності фізичних осіб. Обмеження дієздатності фізичної особи: підстави, порядок та правові наслідки. Визнання фізичної особи недієздатною: підстави, порядок та правові наслідки. Порядок, умови та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення померлою. Опіка та піклування.

Малолітні і неповнолітні як учасники цивільних правовідносин. Часткова дієздатність малолітніх і неповна цивільна дієздатність неповнолітніх. Надання особі повної цивільної дієздатності до досягнення повноліття. Право на захист цивільних майнових прав та інтересів малолітніх і неповнолітніх осіб як вид юридичної гарантії. Захист майнових прав малолітніх і неповнолітніх осіб при укладенні договорів, пов'язаних з відчуженням майна. Участь органів нотаріату, опіки та піклування у забезпеченні прав та інтересів малолітніх та неповнолітніх. Захист майнових прав малолітніх та неповнолітніх осіб при спадкуванні. Прийняття спадщини малолітніми та неповнолітніми. Захист житлових прав малолітніх та неповнолітніх.

Особливості правового статусу фізичних осіб-підприємців.

Акти цивільного стану: поняття, види і значення.

Особливості правового статусу юридичної особи. Поняття і види правосуб'єктності юридичних осіб. Органи юридичних осіб. Порядок і способи утворення та припинення юридичних осіб. Відповідальність юридичних осіб. Цивільно-правовий статус філій та представництв юридичної особи.

Держава, територіальні громади та інші публічно-правові утворення як суб'єкти цивільних правовідносин. Особливості участі держави у відносинах власності, корпоративних, зобов'язальних та інших цивільно-правових відносинах.

Представництво: поняття та види. Повноваження представника. Представництво без повноважень та з перевищенням повноважень. Довіреність. Форма та зміст довіреності. Види довіреності. Наслідки припинення довіреності.

Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття речей та їх ознаки. Класифікація речей та її правове значення. Поняття майна. Єдиний майновий комплекс підприємства як об'єкт правовідносин. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та основні види цінних паперів. Послуги та інші дії як об'єкти цивільних правовідносин. Результати творчої діяльності як об'єкти цивільних правовідносин. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних правовідносин.

Строки та терміни. Позовна давність

Поняття строку та терміну. Визначення строку та терміну. Початок перебігу та закінчення строку. Порядок вчинення дій в останній день строку.

Поняття та значення строку позовної давності. Види строків позовної давності. Обчислення позовної давності, зміна її тривалості. Початок перебігу позовної давності. Зупинення, переривання та поновлення перебігу позовної давності. Наслідки спливу позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Особисті немайнові права

Поняття та зміст особистих немайнових прав. Види особистих немайнових прав. Здійснення та гарантії забезпечення особистих немайнових прав. Обмеження особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав. Розгляд справ про захист особистих немайнових прав.

Поняття, види та зміст особистих немайнових прав юридичної особи.

Речові права

Загальні положення про речові права. Ознаки речових прав. Види речових прав. Поняття права власності: суб'єктивний та об'єктивний критерії. Власність і право власності: співвідношення. Зміст права власності. Форми і види права власності за законодавством України. Підстави набуття та припинення права власності. Юридичні гарантії здійснення права власності. Реєстрація речових прав: порядок та правове значення.

Право власності Українського народу. Право приватної власності фізичних осіб: поняття, ознаки, суб'єкти, об'єкти і особливості здійснення. Право власності юридичних осіб: поняття, ознаки, суб'єкти, об'єкти і особливості права власності окремих видів юридичних осіб. Право державної власності: поняття, ознаки, суб'єкти, об'єкти і особливості здійснення. Право комунальної власності: поняття, ознаки, суб'єкти, об'єкти і особливості здійснення. Право спільної власності та його види. Поняття спільної часткової власності. Права та обов'язки учасників спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки в спільній власності. Право спільної сумісної власності. Право власності на землю (земельну ділянку). Самочинне будівництво. Право власності на житло.

Поняття та види обмежених речових прав. Загальна характеристика володіння чужим майном. Поняття та види сервітутів. Земельні сервітутути. Припинення сервітутів. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право користування чужою землею для забудови (суперфіцій).

Цивільно-правові способи захисту права власності. Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Захист прав власника від порушень, не поєднаних з позбавленням володіння (негаторний позов). Захист прав володільця, який не є власником. Позов про виключення майна з опису (звільнення майна з-під арешту). Позов про визнання права власності. Відповідальність державних органів за видання актів, які порушують права власників. Відповідальність за неправомірне втручання у здійснення власниками своїх повноважень. Судовий розгляд справ про захист права власності.

Право інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Первісні та похідні суб'єкти права інтелектуальної власності. Зміст права інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Система права інтелектуальної власності.

Правочини в цивільному праві

Поняття та правова природа правочину. Види правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Оплатні і безоплатні правочини. Реальні і консенсуальні правочини. Умовні правочини. Умови дійсності правочинів. Сторони у правочині. Зміст правочину. Єдність (відповідність) волі та волевиявлення у правочині. Форма правочину. Недійсність правочину та її види. Нікчемні та оспорювані правочини. Недійсність частини правочину. Правові наслідки недійсності правочину. Визнання правочину недійсним та неукладеним. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Правові наслідки недійсності правочину. Розгляд спорів про визнання правочинів недійсними.

Загальні положення про зобов'язання і договори

Підстави виникнення цивільно-правових зобов'язань. Суб'єкти цивільно-правового зобов'язання. Треті особи у зобов'язанні. Уступка права вимоги та переведення боргу як способи заміни сторін у зобов'язанні. Зміст зобов'язальних правовідносин. Види цивільно-правових зобов'язань.

Поняття виконання зобов'язання. Принцип реального виконання та принцип належного виконання зобов'язання. Суб'єкти виконання зобов'язання: сторони та треті особи. Дольове, солідарне, субсидіарне зобов'язання. Виконання зобов'язання третьою особою. Покладення виконання зобов'язання на користь третьої особи. Предмет виконання зобов'язання. Альтернативне та факультативне зобов'язання. Місце, строк та спосіб виконання зобов'язання. Виконання грошового зобов'язання.

Забезпечення виконання зобов'язання. Особливості забезпечувальних зобов'язань. Способи (види) забезпечення виконання зобов'язання. Неустойка як спосіб забезпечення виконання зобов'язання, її види та форми. Предмет неустойки. Функції неустойки. Поручка як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Відповідальність поручителя. Права поручителя, який виконав зобов'язання. Припинення поручки. Гарантія як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Принципи гарантії. Суб'єкти відносин гарантії. Основні риси гарантії за ЦК України. Відмежування гарантії від поручки. Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Функції завдатку. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого завдатком. Відмінність завдатку від авансу. Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Функції та сфера застосування застави. Види застави. Предмет застави. Форма договору застави. Права та обов'язки заставодавця та заставодержателя. Наступна застава (перезастава). Звернення стягнення на заставлене майно. Особливості застави майнових прав. Особливості застави цінних паперів. Притримання. Основні риси притримання як способу забезпечення виконання зобов'язання. Обов'язки кредитора, який притримує річ у себе. Інші способи забезпечення виконання зобов'язання.

Поняття припинення зобов'язання та способи припинення зобов'язання. Припинення зобов'язання виконанням. Припинення зобов'язання зарахуванням: поняття та основні умови. Домовленість сторін як спосіб припинення зобов'язання. Види домовленості (новація, відступне, прощення боргу). Неможливість виконання як спосіб припинення зобов'язання. Припинення зобов'язання поєднанням боржника та кредитора в одній особі. Випадки

припинення зобов'язання у зв'язку зі смертю фізичної особи. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи.

Відповідальність за порушення зобов'язання. Поняття та особливості цивільноправової відповідальності. Функції, форми та види цивільно-правової відповідальності. Договірна та недоговірна відповідальність. Особливості цивільно-правової відповідальності за невиконання або неналежне виконання грошових зобов'язань. Загальні та спеціальні умови цивільно-правової відповідальності. Протиправність поведінки особи. Умови, які виключають протиправність поведінки особи. Поняття шкоди та збитків. Склад збитків. Співвідношення збитків та неустойки. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою та шкідливим результатом. Поняття та форми вини в цивільному праві. Випадки відповідальності без вини в цивільному праві та їх обґрунтування. Підстави звільнення особи від цивільно-правової відповідальності.

Поняття, сутність та значення цивільно-правового договору. Договір як правочин та як правовідносини. Прояв принципу свободи договору. Функції цивільно-правового договору. Види цивільно-правових договорів. Поіменовані та непоіменовані договори. Реальні та консенсуальні договори. Договори двосторонні та односторонні. Договори оплатні та безоплатні. Попередній договір. Договір приєднання. Обов'язкові договори, публічний договір. Договір на користь третьої особи. Зміст договору як підстави виникнення цивільних правовідносин. Поняття та значення істотних умов договору. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами України. Звичайні та випадкові умови договору. Тлумачення умов договору. Стадії укладення цивільноправового договору. Поняття та основні ознаки пропозиції укласти договір (оферти). Поняття та основні ознаки акцепту. Строки прийняття оферти. Форма договору. Момент укладення договору. Місце укладення договору. Підстави для зміни або розірвання договору. Форма зміни або розірвання договору. Правові наслідки зміни або розірвання договору.

Окремі види зобов'язань

Купівля-продаж. Система договорів купівлі-продажу за Цивільним кодексом України.

Дарування. Пожертва.

Рента.

Довічне утримання (догляд).

Найм (оренда). Система договорів найму.

Позичка.

Підряд.

Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт і суміжні цивільно-правові договори.

Загальні положення Цивільного кодексу України про послуги.

Перевезення. Транспортне експедирування.

Зберігання. Система договорів зберігання.

Страхування.

Доручення.

Комісія.

Управління майном.

Позика. Кредит. Банківський вклад.

Факторинг.

Банківський рахунок.

Розрахунки.

Система розрахунків.

Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Комерційна концесія.

Спільна діяльність. Недоговірні зобов'язання із правомірних дій. Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування

здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Відшкодування шкоди

Поняття та загальна характеристика зобов'язання із завдання шкоди. Суб'єкти та об'єкт зобов'язання із завдання шкоди. Право регресу до винної особи. Регресні вимоги та їх види.

Цивільно-правова відповідальність за завдання шкоди. Підстави (умови) відповідальності за завдання шкоди. Поняття протиправної поведінки. Поняття шкоди. Поняття причинного зв'язку між протиправною поведінкою та завданою шкодою. Поняття неоговірної вини. Випадки відповідальності без вини.

Підстави звільнення від відповідальності за завдання шкоди.

Окремі (спеціальні) випадки відповідальності за заподіяння шкоди. Відповідальність юридичної або фізичної особи за шкоду, заподіяну їхнім працівником або іншою особою. Відповідальність за шкоду, завдану малолітніми, неповнолітніми та недієздатними особами. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Відповідальність за шкоду, завдану актами влади. Відповідальність за шкоду, заподіяну правоохоронними органами. Відповідальність за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Компенсація моральної шкоди.

Спадкове право

Поняття спадкового права. Універсальне та сингулярне правонаступництво у спадковому праві. Значення спадкового права. Спадкове законодавство.

Поняття і значення відкриття спадщини. Час відкриття спадщини. Правове регулювання місця відкриття спадщини. Вжиття заходів до охорони спадкового майна. Пред'явлення претензій кредиторами спадщини.

Спадкування за заповітом. Поняття та ознаки заповіту. Вимоги до форми та змісту заповіту. Заповіти, прирівняні до нотаріально посвідчених. Заповіт з умовою. Спільний заповіт подружжя. Секретний заповіт. Принцип свободи заповідальних розпоряджень. Обмеження свободи заповідальних розпоряджень. Обов'язкова частка у спадщині. Підпризначення спадкоємця. Усунення заповідачем спадкоємця від права спадкування. Заповідальний відказ. Покладання. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Тлумачення заповіту. Недійсність заповіту.

Поняття спадкування за законом. Співвідношення інститутів спадкування за законом та спадкування за заповітом. Черги спадкоємців за законом. Порядок закликання до спадкування за законом. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.

Способи прийняття спадщини. Презумпція прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Безумовність, беззастережність та безповоротність акта прийняття спадщини. Відмова від прийняття спадщини. Проста відмова від прийняття спадщини та відмова на користь певної особи. Право прирощення. Підстави та наслідки визнання спадкового майна відумерлим.

Порядок оформлення спадкових прав. Свідоцтво про право на спадщину. Особливості спадкування окремих об'єктів. Спадкування права на земельну ділянку. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності. Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі). Спадкування права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування). Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом. Спадкування предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку. Спадкування права на пайовий внесок у житлово-будівельних та гаражно-будівельних кооперативах. Особливості спадкування прав та обов'язків, що належали учасникові господарського товариства. Особливості спадкування акцій. Спадкування авторських прав.

Спадковий договір: поняття, сторони, форма, зміст, порядок і правові наслідки укладення, підстави розірвання.

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Співвідношення Сімейного кодексу України і Цивільного кодексу України.

Поняття сім'ї в праві. Визначення поняття сім'ї, які застосовуються Європейським судом з прав людини. Поняття та юридичне значення спорідненості.

Поняття та види сімейних правовідносин, елементи сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. Реалізація сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Способи захисту в сімейному праві. Позовна давність.

Правові наслідки реєстрації шлюбу. Правозгідність шлюбу. Недійсність шлюбу: підстави, порядок та правові наслідки визнання шлюбу недійсним. Припинення шлюбу: підстави, порядок та правові наслідки.

Особисті права та обов'язки подружжя.

Правовий режим майна подружжя. Особиста приватна власність подружжя. Спільна сумісна власність подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Аліментні зобов'язання подружжя.

Майнові відносини осіб, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі (фактичного подружжя).

Правовідносини батьків та дітей. Походження як підстава виникнення правового зв'язку між батьками і дітьми. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою, дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю, дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі. Визнання батьківства та материнства за рішенням суду, встановлення факту батьківства та материнства за рішенням суду. Оспорювання батьківства та материнства.

Поняття та характеристика особистих немайнових прав і обов'язків батьків та дітей. Здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків. Вирішення спорів між батьками про місце проживання та виховання дітей. Підстави і порядок позбавлення батьківських прав. Наслідки позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Поняття та характеристика майнових прав та обов'язків батьків і дітей. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна. Поняття і підстави виникнення аліментних відносин між батьками та дітьми. Розмір аліментів. Порядок сплати чи стягнення аліментів. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання. Припинення обов'язку батьків утримувати дитину. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання.

Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Обов'язок щодо утримання інших членів сім'ї та родичів.

Поняття, умови і порядок усиновлення. Таємниця усиновлення та її правовий захист. Усиновлення дітей, які є громадянами України, іноземними громадянами. Правові наслідки усиновлення. Права та обов'язки усиновлювачів і усиновлених. Підстави та юридичні наслідки визнання усиновлення недійсним та скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав. Органи опіки та піклування в Україні. Особи, над якими встановлюється опіка та піклування. Порядок встановлення опіки та піклування. Вимоги до особи опікуна (піклувальника). Права та обов'язки опікунів і піклувальників стосовно дитини. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Звільнення опікунів і піклувальників від виконання їхніх обов'язків. Підстави та порядок припинення опіки і піклування.

Договірне регулювання сімейних відносин. Поняття, правова природа та види подружніх договорів. Договори подружжя стосовно їх майна. Аліментні договори подружжя. Договори осіб, що проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу (фактичного подружжя).

Розгляд судом справ, які виникають із сімейних правовідносин. Особливості вирішення справ про розірвання шлюбу та визнання шлюбу недійсним. Майнові спори подружжя. Спори, що виникають в процесі здійснення особистих прав батьків та дітей. Спори, що виникають у процесі здійснення майнових прав батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Розгляд справ, пов'язаних із вихованням дитини.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Право власності на землю в Україні. Земля як об'єкт права власності. Форми права власності на землю в Україні. Суб'єкти права власності на землю. Зміст права власності на землю. Набуття, перехід та припинення права власності на земельні ділянки. Особливості підстав набуття права власності на землю. Приватизація громадянами України земельних ділянок у власність із земель запасу ("повна процедура"). Приватизація земельних ділянок, наданих раніше у користування громадянам ("спрощена процедура"). Приватизація земельних ділянок юридичними особами. Приватизація земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Набуття права власності на земельні ділянки за цивільно-правовими угодами. Особливості набуття за цивільно-правовими угодами права власності на земельні ділянки державної та комунальної власності. Набуття права власності на земельні ділянки в процесі паювання. Припинення права приватної власності на земельні ділянки. Особливості викупу земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб.

Права на користування землею. Особливості підстав виникнення і припинення права на користування землею. Право на загальне користування землею. Право на оренду землі. Право на постійне користування землею. Право на земельні сервітути. Право на користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право на користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Право на іпотеку землі. Право на земельну частку (пай).

Захист прав на землю.

Поняття та види обов'язків власників земельних ділянок і землекористувачів.

Регулювання земельних правовідносин органами державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Система центральних і місцевих органів державної влади у сфері регулювання земельних відносин. Особливості самоврядного регулювання земельних відносин в Україні.

Державна реєстрація прав на землю. Контроль за використанням та охороною земель. Розгляд земельних спорів.

Правова охорона земель в Україні.

Правове регулювання плати за землю. Поняття, форми, та види плати за землю в Україні. Нормативна і експертна грошова оцінка земельних ділянок. Орендна плата за землю: поняття, види, форми, підстави і порядок справляння.

Поняття земельного правопорушення. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення та механізм її реалізації.

Правовий режим окремих категорій земель за цільовим призначенням.

ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Конституційне право громадян України на житло. Поняття реалізації громадянами права на житло. Способи реалізації права на житло: на підставі речових прав, на підставі договору найму (оренди). Право громадян на отримання житла у будинках державного та комунального житлового фонду. Підстави, порядок та перебування на обліку громадян потребуючих поліпшення житлових умов. Зняття з обліку. Черговість надання житла. Розподіл та надання жилих приміщень. Норма жилої площі та її правове значення. Розмір жилого приміщення, що надається громадянину. Право на додаткову жилу площу. Особливості житлового кредитування.

Поняття користування жилими приміщеннями. Підстави користування жилими приміщеннями. Користування жилими приміщеннями на підставі права власності та сервітутів. Користування жилими приміщеннями на підставі членства у Житлово-будівельному кооперативі. Користування жилими приміщеннями на підставі договору найму (оренди). Поняття договору найму житлового приміщення в будинках державного та комунального житлового фонду. Передумови укладення договору найму житлового приміщення в будинках державного та комунального житлового фонду. Ордер на жиле приміщення. Підстави і порядок визнання ордеру недійсним. Предмет договору. Права і обов'язки власників та наймачів житла, членів сім'ї наймача. Правовий статус тимчасових мешканців. Збереження права на жиле приміщення державного та комунального житлового фонду за громадянами в разі їх тимчасової відсутності. Бронювання жилого приміщення. Поняття, порядок укладення та зміст договору соціального найму. Договір найму (оренди) приватного житла: поняття, законодавче регулювання, сторони і зміст. Поняття договору найму житла із фонду тимчасового проживання. Нормативне регулювання обміну жилих приміщень. Умови, за яких обмін жилими приміщеннями не дозволяється.

Правове регулювання користування службовими приміщеннями та гуртожитками. Поняття службових жилих приміщень та гуртожитків. Надання службових жилих приміщень і гуртожитків. Користування службовими жилими приміщеннями. Призначення службових жилих приміщень. Нормативне регулювання порядку надання службових жилих приміщень і користування ними. Перелік категорій працівників, яким надаються службові жилі приміщення. Правові підстави виселення зі службових квартир. Користування гуртожитками. Нормативне регулювання порядку надання гуртожитків і користування ними. Правові підстави виселення з гуртожитків.

Правове регулювання створення та діяльності об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ).

Відповідальність за порушення житлового законодавства та її види. Відшкодування збитків при заподіянні шкоди житлу. Виселення із житлових приміщень як особливий вид відповідальності за порушення житлового права. Припинення договору найму житла в державному та комунальному житлових фондах. Припинення договору найму житла в соціальному житловому фонді. Припинення договору найму (оренди) житла в приватному житловому фонді.

Юридичні гарантії права громадян на житло. Види та зміст гарантій права на житло.

Захист права на житло. Поняття захисту житлових прав. Способи та форми захисту житлових прав. Захист права на житло у судовому порядку. Житлові спори, що розглядаються судом.

ТРУДОВЕ ПРАВО

Сфера дії трудового законодавства. Поняття і види суб'єктів трудового права. Правовий статус працівника, роботодавця, трудового колективу, професійних спілок як суб'єктів трудового права.

Державні гарантії права на зайнятість в Україні. Особливості працевлаштування окремих категорій громадян (неповнолітніх, молоді, жінок, осіб зі зниженою працездатністю). Поняття безробітного та його правовий статус. Порядок реєстрації громадян як безробітних.

Поняття, сфера дії та види колективних угод. Поняття, сторони та юридичне значення колективного договору. Зміст колективних договорів і угод.

Поняття, сторони та зміст трудового договору. Види трудових договорів.

Порядок укладення трудового договору. Документи, що подаються при укладенні трудового договору. Форма трудового договору. Порядок оформлення трудового договору. Трудова книжка і порядок її оформлення при прийнятті на роботу. Гарантії при прийнятті на роботу. Обмеження при прийнятті на роботу. Відмова у прийнятті на роботу та її

оскарження. Випробовування при прийнятті на роботу: строки, правові наслідки та обмеження встановлення. Поняття примусової праці. Правові гарантії заборони примусової праці в Україні.

Поняття та види змін трудового договору. Поняття переведення на іншу роботу і його відмінність від переміщення. Види переведень на іншу роботу та порядок їх здійснення. Зміна істотних умов праці.

Поняття та юридичні наслідки припинення трудового договору. Види підстав припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є його стороною. Інші підстави припинення трудового договору. Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Вихідна допомога. Відповідальність за порушення порядку звільнення. Поняття, види та порядок відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору. Порядок оскарження відсторонення від роботи.

Додаткові дні, вільні від роботи. Поняття, види та правове регулювання відпусток. Щорічна відпустка та її види. Відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Відпустка для підготовки та участі в змаганнях. Соціальні відпустки, їх види. Відпустки без збереження заробітної плати. Порядок, умови надання та оплати відпусток. Грошова компенсація за невикористані відпустки. Відкликання працівника з відпустки.

Поняття і структура заробітної плати, її методи регулювання. Тарифна система оплати праці. Відрядна і почасова системи оплати праці. Оплата праці при відхиленнях від нормальних умов роботи. Порядок обчислення заробітної плати. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати. Порядок та строки виплати заробітної плати. Відповідальність за порушення законодавства про оплату праці. Гарантійні та компенсаційні виплати, доплати, надбавки.

Поняття трудової дисципліни, методи її забезпечення. Поняття та правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Правове регулювання заохочень за успіхи в роботі. Поняття дисциплінарної відповідальності працівників. Поняття дисциплінарного проступку. Загальна і спеціальна дисциплінарна відповідальність. Дисциплінарні стягнення: види, строк і порядок їх застосування, оскарження та зняття. Інші заходи правового впливу, що можуть застосовуватися до порушників трудової дисципліни.

Матеріальна відповідальність сторін трудового договору: поняття, підстави і умови. Види матеріальної відповідальності працівників. Випадки обмеженої та повної матеріальної відповідальності. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність. Визначення розміру шкоди, порядок її покриття. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.

Поняття охорони праці за трудовим правом. Гарантії прав громадян на охорону праці. Організація охорони праці на підприємстві, в установі, організації. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Порядок розслідування, реєстрація та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Охорона праці деяких категорій громадян: жінок, неповнолітніх, осіб зі зниженою працездатністю. Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про охорону праці.

Правове регулювання праці окремих суб'єктів трудового права. Гарантії праці жінок у трудових правовідносинах. Гарантії прав неповнолітніх у трудових правовідносинах. Обмеження і особливий порядок звільнення вагітних жінок, жінок, які мають дітей, неповнолітніх. Правове регулювання застосування праці осіб зі зниженою працездатністю.

Поняття і види трудових спорів. Органи, які розглядають трудові спори. Розгляд трудових спорів у судах.

V. ПОЛОЖЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Поняття “прав і обов’язків цивільного характеру” в сенсі Конвенції. Спір про “право”.

Право на повагу до приватного та сімейного життя (стаття 8) та право на шлюб (стаття 12). Суть “поваги” до приватного та сімейного життя. Позитивне зобов’язання держави. Відносини, що складають приватне життя. “Сімейне життя” та його інтерпретація Європейським судом з прав людини. Захист формальної та фактичної сім’ї. Відносини між близькими родичами. Інші відносини, що визнаються сімейними. Суть права укласти шлюб. Біологічні батьки, усиновлювачі, опікуни. Встановлення опіки. Батьківство. Позбавлення батьківських прав. Усиновлення. Право на спілкування з родичами та близькими. Інші права, які охоплюються сферою дії статті 8 Конвенції. Втручання в приватне і сімейне життя. Виправданість втручання. Вимоги пункту 2 статті 8.

Свобода думки, совісті та релігії (стаття 9). Вимоги пункту 2 статті 9 Конвенції.

Свобода вираження поглядів (стаття 10). Сфера дії статті 10. Роль преси в демократичному суспільстві. Одержання, передача і розповсюдження інформації та ідей. Різниця між “інформацією” та “ідеями”. Факти та оціночні судження. Недостовірна інформація. Спростування інформації. Інформація конфіденційного характеру. Інформація про публічних осіб. Межі критики різних категорій осіб. Фото-, відеозйомка. Обов’язки та відповідальність осіб згідно зі статтею 10. Обмеження свободи висловлювань посадовими особами. Обмеження свободи виявлення поглядів. Виправданість втручання. Вимоги пункту 2 статті 10 Конвенції.

Право на вільне володіння майном (стаття 1 Протоколу № 1). Сфера дії статті 1 Першого протоколу. Зміст поняття “майно”, “власність” в сенсі Конвенції. “Мирне володіння” своїм майном. Принцип безперешкодного користування майном. Втручання у право власності. Законність втручання. Дотримання “справедливого балансу” між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи. Пропорційність втручання. Позбавлення права власності. Право регламентувати використання власності відповідно до загальних інтересів. Обмеження користування власністю. Контроль за користуванням власністю з боку держави. Тлумачення “суспільного інтересу”. “Справедлива рівновага”. Компенсація за порушення права власності.

Право на освіту (стаття 2 Протоколу № 1). Доступ до освіти. Платне і безплатне навчання. Мова навчання. Світоглядні переконання батьків.

VI. ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО (ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС)

Основні положення

Завдання цивільного судочинства. Право на звернення до суду за захистом. Способи захисту, які застосовуються судом. Основні засади та принципи цивільного судочинства. Порядок функціонування єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Правнича допомога. Досудове врегулювання спору.

Суб’єкти цивільних процесуальних правовідносин

Поняття і класифікація суб’єктів цивільних процесуальних правовідносин.

Склад суду. Відвід (самовідвід) судді та його наслідки. Відвід секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача.

Поняття та склад учасників справи. Права та обов’язки учасників справи.

Поняття і основні ознаки сторін, їх процесуальні права та обов’язки. Процесуальна співучасть та її види. Заміна неналежної сторони. Процесуальне правонаступництво.

Поняття і правовий статус третіх осіб у цивільному процесі. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

Представники в цивільному процесі. Особи, які можуть бути представниками. Особи, які не можуть бути представниками. Документи, що посвідчують повноваження представників. Повноваження представника в суді. Законні представники, їх призначення і заміна.

Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Процесуальні права таких органів і осіб.

Правовий статус інших учасників судового процесу (помічника судді, секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, експерта з питань права, перекладача, спеціаліст).

Цивільна юрисдикція. Підсудність цивільних справ

Предметна та суб'єктна юрисдикція. Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція. Виключна підсудність. Підстави та порядок передачі справи з одного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність.

Докази і доказування в цивільному процесі

Поняття доказів та засобів доказування. Предмет та мета доказування. Належність і допустимість, достовірність доказів. Обов'язки доказування і подання доказів. Підстави звільнення від доказування. Оцінка доказів. Види засобів доказування і їх характеристика. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників. Показання свідка. Письмові докази. Речові докази. Електронні докази. Висновок експерта. Висновок експерта у галузі права. Забезпечення доказів. Витребування доказів. Судові доручення щодо збирання доказів.

Процесуальні строки. Судові виклики і повідомлення. Судові витрати

Види процесуальних строків. Розумність та обчислення процесуальних строків. Початок перебігу, зупинення і закінчення процесуальних строків. Поновлення і продовження процесуальних строків. Наслідки пропущення процесуальних строків.

Судові повістки і оголошення про виклик у суд. Порядок вручення судових повісток. Обов'язок учасників судового процесу повідомляти суд про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) та про причини неявки в судові засідання. Розшук відповідача.

Види судових витрат. Попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат. Ціна позову. Підстави відстрочення та розстрочення судових витрат. Підстави для зменшення розміру судових витрат та звільнення від їх оплати. Витрати на професійну правничу допомогу. Повернення судового збору. Розподіл судових витрат між сторонами.

Процесуальні форми захисту цивільних прав: звернення до суду, відкриття провадження, судовий розгляд. Наказне провадження. Позовне провадження. Врегулювання спору за участю судді. Заочний розгляд справи. Заходи процесуального примусу

Наказ, як особлива форма судового рішення. Підстави для видачі судового наказу чи відмови у видачі судового наказу.

Види та зміст заяв по суті справи та порядок їх надання. Заяви з процесуальних питань.

Вимоги, яким має відповідати позовна заява. Підстави залишення позовної заяви без руху, повернення заяви. Зустрічний позов: форма, зміст, порядок прийняття до розгляду. Позов третьої особи із самостійними вимогами: процедура пред'явлення та прийняття до розгляду. Об'єднання і роз'єднання позовів. Підстави відмови у відкритті провадження у справі.

Поняття, підстави і види забезпечення позову. Розгляд заяви про забезпечення позову, виконання ухвали про забезпечення позову. Заміна виду забезпечення позову та скасування заходів забезпечення позову.

Відкриття провадження у справі за правилами загального чи спрощеного позовного провадження.

Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.

Розгляд справ за правилами загального позовного провадження. Врегулювання спору за участю судді. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді. Порядок призначення, проведення, та припинення врегулювання спору за участю судді.

Особливості позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та витребування.

Стадія судового розгляду. Строки розгляду справ. Відкриття судового засідання. Наслідки неявки в судове засідання осіб, які беруть участь у справі.

Розгляд справи по суті. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем. Мирова угода сторін.

Дослідження доказів.

Судові дебати.

Таємниця нарадчої кімнати та порядок ухвалення рішень і постановлення ухвал. Ускладнення в процесі судового розгляду цивільних справ. Підстави та правові наслідки зупинення, закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду.

Фіксування судового процесу технічними засобами. Протокол судового засідання, його зміст і значення. Порядок подання і розгляду зауважень щодо технічного запису судового засідання та протоколу судового засідання. Порядок складання та оформлення протоколів про окремі процесуальні дії.

Заочний розгляд справи. Умови проведення і порядок заочного розгляду справи. Форма і зміст заочного рішення. Повідомлення про заочне рішення. Порядок і строк подання заяви про перегляд заочного рішення. Форма і зміст заяви про перегляд заочного рішення. Дії суду після прийняття заяви про перегляд заочного рішення. Порядок розгляду заяви про перегляд заочного рішення. Скасування та оскарження заочного рішення. Законна сила заочного рішення.

Заходи процесуального примусу: види, підстави і порядок застосування.

Особливості розгляду та вирішення справ окремого провадження

Загальна характеристика справ окремого провадження.

Порядок розгляду справ окремого провадження.

Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.

Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

Розгляд судом справ про усиновлення.

Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Розгляду судом справ про визнання спадщини відумерлою.

Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.

Розгляд судом справ про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.

Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

Судові рішення

Види судових рішень.

Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал, їх форма.

Зміст ухвали суду. Окремі ухвали суду.

Вимоги, яким має відповідати судове рішення.

Питання, які вирішує суд під час ухвалення рішення.

Зміст рішення суду.

Рішення суду на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів.

Визначення порядку і строку виконання рішення суду, забезпечення його виконання.

Проголошення рішення суду.

Виправлення опісок та арифметичних помилок у судовому рішенні.

Додаткове рішення суду.

Роз'яснення рішення суду.

Видача або направлення копій судового рішення особам, які брали участь у справі.

Набрання рішенням суду законної сили.

Судовий контроль за виконанням судових рішень

Право на звернення зі скаргою до суду.

Строки та порядок подання скарги.

Порядок розгляду скарги.

Судове рішення за скаргою.

Розподіл витрат, пов'язаних з розглядом скарги.

Виконання ухвали суду.

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)

Рішення, які звертаються до примусового виконання, і виконавчі документи.

Повноваження суду, пов'язані з виконавчим провадженням щодо примусового виконання його рішень.

Цивільне судочинство України з іноземним елементом

Правове регулювання цивільного судочинства з іноземним елементом.

Правове становище іноземців у цивільному процесі.

Підсудність справ з іноземним елементом.

Докази і доказування у справах з іноземним елементом.

Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.

Визнання і виконання рішень іноземних судів.

Перегляд судових рішень в цивільних справах

Види перегляду судових рішень в цивільних справах.

Перегляд судових рішень в апеляційному порядку. Право апеляційного оскарження. Ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду. Строки апеляційного оскарження. Форма і зміст апеляційної скарги. Порядок подання апеляційної скарги. Відкриття апеляційного провадження у справі. Надіслання копій апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна апеляційної скарги або відкликання її чи відмова від неї. Підготовка розгляду справи судом апеляційної інстанції. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції. Строк розгляду апеляційної скарги. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції. Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи. Відмова позивача від позову та мирова угода сторін. Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення без змін. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування судового наказу. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції. Підстави для скасування ухвали суду і направлення справи на розгляд за встановленою підсудністю. Порядок прийняття постанов судом апеляційної інстанції та їх зміст. Проголошення постанови судом апеляційної інстанції. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи. Законна сила постанови суду апеляційної інстанції. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції. Вручення постанов суду апеляційної інстанції. Повернення справи.

Правовий статус та процесуальні повноваження суду касаційної інстанції. Перегляд судових рішень в касаційному порядку. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне

оскарження. Форма і зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги. Відкриття касаційного провадження у справі, відмова у відкритті касаційного провадження у справі. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна касаційної скарги або відкликання її та відмова від неї. Закриття касаційного провадження. Строки розгляду касаційної скарги. Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Відмова позивача від позову та укладення сторонами мирової угоди. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції. Повноваження суду касаційної інстанції. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін. Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування постанови суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині. Порядок прийняття постанов судом касаційної інстанції. Зміст постанови суду касаційної інстанції. Обов'язковість вказівок, що містяться в постанові суду касаційної інстанції. Правила проголошення постанови судом касаційної інстанції. Законна сила постанови суду касаційної інстанції. Окрема ухвала суду касаційної інстанції. Порядок вручення судових рішень суду касаційної інстанції. Повернення справ.

Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Підстави перегляду судових рішень за ново виявленими або виключними обставинами. Форма, зміст, строк і порядок подання заяви про перегляд за ново виявленими або виключними обставинами. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Відмова від заяви. Розгляд заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими чи виключними обставинами.

Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорування рішень міжнародних комерційних арбітражів

Суб'єкти оскарження рішення третейського суду, оспорування рішення міжнародного комерційного арбітражу. Порядок подання, форма та зміст заяв про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу та наслідки подання заяв з пропуском встановленого законом строку. Судовий розгляд справи.

Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів

Умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню. Строки пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання. Суди, що розглядають справи про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Порядок подання клопотання та вимоги до клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, судовий розгляд клопотання.